

HVORDAN STUDERE BIBELN?

FILEMON

HISTORISK SITUASJON

- *Hvem er forfatteren?* Paulus (og Timoteus)
- *Hvem er det skrevet til?* Filemon (og Appia, Arkippos og menigheten)
  - *Hvilken menighet?* Kolosserne
- *Hvor er Paulus?* I fengsel.
  - Cæsarea 58-60 e.Kr. (Apg 24-26) - for liten til å gjemme seg i
  - Roma 60-62 e.Kr. (Apg 28)
- *Når er brevet skrevet?* 60-62 e.Kr.

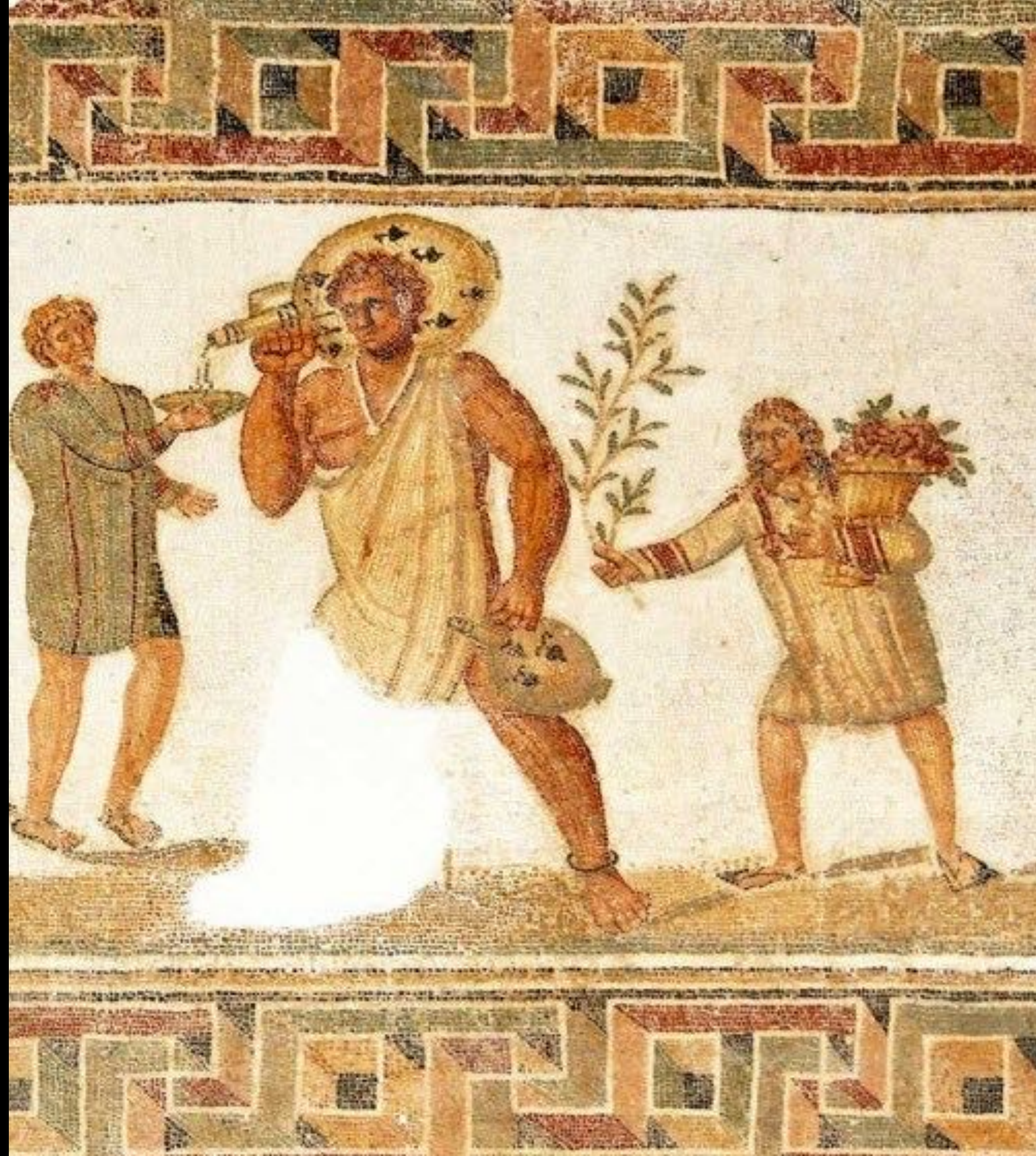
SLAVERI I ROMERRIKET

“Grip meg dersom jeg skulle prøve
å rømme, og send meg tilbake til
min herre.”

SLAVERI I ROMERRIKET

- Slaver spilte en viktig rolle i det romerske samfunnet. Ca. 1/3 av Roma var slaver, ca 1/5 totalt i Romerriket.
- De som ble straffet med slaveri arbeidet på gårder, i gruver og på møller, med brutale levekår.
- Mange hadde viktige posisjoner hvor spesielle ferdigheter trengtes (f.eks. lærere, regnskapsførere, leger).
- Kunne ha eiendeler som egentlig tilhørte herren deres.
- Kunne tjene sin egen lønn og spare til å kjøpe seg fri.
- Ble sett på som eiendom og var juridisk ikke "personer". Siden de ikke var romerske borgere, kunne de bli fysisk straffet, utnyttet seksuelt, torturert eller henrettet.

STRAFF

- Korsfestelse mest brukt på slaver, forrædere og røvere.
- Forbudt å skjule rømte slaver, og profesjonelle slavefangere ble leid for å spore dem opp.
- Rømte slaver kunne bli straffet med pisking, brennemerking ("F" eller "FUG") eller bli drept.
- Tapt arbeidstid var tapte penger og ble sett på som stjålet eiendom, som den som skjulte en rømt slave måtte stå til ansvar for.

SJANGER

- Anbefalingsbrev / følgebrev
- Retoriske virkemidler:
  - Unngå provoserende og støtende språkbruk
  - Ordspill for å mykne opp spenningen
  - Begynn forsiktig og kom gradvis til poenget
  - Appeller til følelser

METODE

1. Observasjon

2. Tolkning

3. Anvendelse

1. SE!

2. TENK!

3. LEV!

SE: HOVEDPERSONENE (+ LITT TENK)

- **Paulus**

- Er fange, i lenker
- er blitt gammel
- har fått Onesimus som "sønn" i fengselet (ført ham til tro)
- Har et nært forhold til Onesimus

- **Filemon**

- venn og medarbeider av Paulus
- menigheten møtes i hans hus (trolig rik)

- de hellige er ved godt mot takket være ham
- skylder Paulus seg selv (ble kristen gjennom Paulus)

- **Onesimus**

- Filemons slave
- Ble "tatt" fra Filemon for en stund
- Kalles "sønn" og "bror" (har blitt kristen gjennom Paulus)
- Kommer nå tilbake til Filemon

VERS 4-9A

4 Jeg takker alltid min Gud når jeg husker på deg i mine bønner. 5 For jeg hører om **kjærligheten** du har til alle de hellige, og om din tro på Herren Jesus. 6 Jeg ber om at den tro du har felles med oss, må være virksom og gi deg større innsikt i alt det gode vi har i Kristus. 7 Din **kjærlighet** har vært til stor glede og oppmuntring for meg. For takket være deg, bror, er de hellige ved godt mot. 8 I Kristus kunne jeg nå med full rett pålegge deg å gjøre din plikt, 9 men for **kjærlighetens** skyld vil jeg heller rette en bønn til deg.

VERS 9B-13

v. 1: Paulus, Kristi Jesu **fange**...

v. 9b: Her er jeg, den aldrende Paulus, nå også som Kristi Jesu **fange**, 10 og jeg ber deg for Onesimos, barnet som jeg har fått her mens jeg sitter i **lenker**. 11 En gang var han unyttig for deg, men nå er han nyttig både for meg og deg. 12 Når jeg nå sender ham tilbake til deg, er det som om jeg sender mitt eget hjerte. 13 Jeg ville gjerne ha beholdt ham hos meg, så han kunne ha hjulpet meg i ditt sted når jeg nå bærer **lenker** for evangeliets skyld.

VERS 14-16

v. 1: hilser vår **kjære** venn og medarbeider Filemon...

v. 7: For takket være deg, **bror**...

14 Men uten ditt samtykke ville jeg ikke gjøre noe. For det gode du gjør, skal ikke skje av tvang, **men** frivillig. 15 Kanskje ble han tatt fra deg en stund for at du skal få beholde ham for evig, 16 ikke lenger som slave, **men** som noe mye mer – som en **elsket bror**. Det er han sannelig for meg. Hvor mye mer må han ikke da være det for deg, både som menneske og i Herren.

VERS 17-22

v. 7: de helliges **hjerter** er blitt **fornyet** ved deg (BGO97)

v.12: Når jeg nå sender ham tilbake til deg, er det som om jeg sender mitt eget **hjerte**.

17 Hvis du mener at du har fellesskap med meg, så **ta imot ham** som meg selv.

18 Hvis han har gjort deg urett eller skylder deg noe, så sett det på min

regning! 19 Dette skriver jeg, Paulus, egenhendig: Jeg skal betale! Jeg vil ikke

snakke om det du skylder meg: deg selv. 20 Ja, bror, la meg nå ha nytte av deg i

Herren! **Gjør** mitt **hjerte rolig** i Kristus! 21 Jeg skriver til deg fordi jeg stoler på

at du vil adlyde meg. Ja, jeg vet at du vil gjøre enda mer enn det jeg ber om.

22 Og én ting til: **Gjør** et gjesterom **klart** for meg. For jeg håper at jeg skal bli

gitt til dere som svar på bønnene deres.

“Jeg sender deg med dette dokumentet til den berømte byen Alexandria for å lete etter min slave ved navn [...] rundt 35 år gammel, kjent av deg. Når du har funnet ham, skal du plassere ham i varetekt, med autoritet til å fengsle ham og piske ham, og til å fremlegge en klage til de rette myndighetene mot enhver person som har skjult ham, med et krav om erstatning.”

–AURELIUS SARAPAMMON

HVORFOR HAR VI DETTE BREVET I BIBELEN?

1. Fordi Filemon tilga Onesimus.
2. Fordi det er et retorisk mesterverk inspirert av Gud hvor kristne prinsipper og kristen kjærlighet blir satt ut i praksis på et ømfintlig tema.
3. Fordi det er det klareste vitnesbyrde på hvordan kristendommen stiller seg til slaveri. Kristne relasjoner skal være et forbilde som viser hvordan verden burde se ut.

“Paulus gikk imot slaveriet - på det eneste området hvor han effektivt kunne få til en forandring, nemlig i menigheten. Han gjorde det i dette brevet til Filemon.”

– VAN DYKE

“Det var kristendommen som først transformerte relasjonene mellom slave og herre så fullstendig at det tilførte en eksplosiv ladning til hele institusjonen. Brevet til Filemon gir oss et nærbilde av dette i aksjon.”

– BEN WITHERINGTON III (?)

LEV: TIDLØSE SANNHETER - OG SPØRSMÅL

1. Forsoning og tilgivelse: Hvor langt går jeg? Klarer jeg å gi noen det de ikke fortjener? Trenger jeg å bli gjenforent med noen?
2. Likeverd og likhet i Kristus: Dømmer jeg andre ut fra deres fortid? Behandler jeg alle kristne likt?
3. I menigheten er det personlige ikke lenger privat. Lever jeg som om livsstilen min angår hele menigheten?